

Titelgegevens / Bibliographic Description

Titel	Teellinck en de Leidse separatisten rond John Robinson / A.P. Bijl.
Auteur(s)	Bijl, A.P.
In	<i>Documentatieblad Nadere Reformatie</i> , 10 (1986), no. 2, p. 70-72.
Copyright	2007 / A.P. Bijl SSNR Claves pietatis.
Producent	Claves pietatis / 2007.07.17; versie 1.0
Bron / Source	Onderzoeksarchief / Research Archive Nadere Reformatie
Annotatie(s)	Reactie: Nogmaals Teellinck en de Leidse separatisten rond John Robinson / H. Florijn. In: <i>Documentatieblad Nadere Reformatie</i> , 10 (1989), p. 143.
Website	Sleutel tot de Nadere Reformatie
Nummer	B99027649

De digitale tekst is vrij beschikbaar voor persoonlijk gebruik, voor onderzoek en onderwijs. Respecteer de rechten van de rechthebbenden. Commercieel gebruik is niet toegestaan.

The digital text is free for personal use, for research and education. Each user has to respect the rights of the copyright holders. Commercial use is prohibited.

Het 'Onderzoeksarchief Nadere Reformatie' bevat digitale documenten over het gereformeerd Piëtisme en de Nadere Reformatie in Nederland tot 1800. Het is doorzoekbaar met de 'Bibliografie van het gereformeerd Piëtisme in Nederland (BPN)' op de website 'Sleutel tot de Nadere Reformatie'.

The 'Research Archive Nadere Reformatie' contains digital documents about reformed Pietism and the Nadere Reformatie in the Netherlands until 1800. These can be retrieved by searching the 'Bibliography of the reformed Pietism in the Netherlands (BPN)' database at the 'Sleutel tot de Nadere Reformatie' website.

X-70

TEELLINCK EN DE LEIDSE SEPARATISTEN ROND JOHN ROBINSON.

In zijn artikel "Een onbekende Engelse vertaling van W. Teelinck" (DNR 8e jrg. no. 3-1984) maakt de heer J.B.H. Alblas enkele kanttekeningen op een passage in een door hem geciteerd boek van Lena Rostenberg. Het betreft een voor haar vaststaand contact tussen Teelinck en de Leidse kring van John Robinson. Helaas citeert hij haar niet letterlijk. Niet voor iedereen is haar werk beschikbaar. Zij heeft waarschijnlijk geen bronnen genoemd. De heer Alblas noemt haar zienswijze nogal aanvechtbaar. Als enige reden noemt hij het ontbreken van de naam Robinson in het proefschrift van Engelberts over Teelinck (noot 19 van zijn artikel).

Op grond van een passage in het boeiende boek van John Brown: "*The Pilgrimfathers*" (reprint *Pilgrim Publications* 1970) is dat contact toch niet zo onaannemelijk. Het betreft het verhaal over Thomas Brewer, een vooraanstaand man uit de kring van Robinson (a.w., blz.155-163). Willem Teelinck intervenueert daarin met anderen ten behoeve van Thomas Brewer.

Keith L. Sprunger in zijn onlangs verschenen boek (*Dutch Puritanism*, 1982, blz. 142) meldt de geschiedenis ook zeer beknopt. Hij zegt, dat Thomas Brewer

so far is known, was not a member of the separatist church.

Hij noemt als enige reden, dat

pastor Hugh Goodyear of the English Reformed Church lodged with him in 1617.

Hij erkent toch dat Brewer "was a near-Brownist" en voor de Engelse autoriteiten was "a professed Brownist" en later in Engeland was "the patron of the Kentish Brownists". John Brown is heel wat positiever. Hij noemt Brewer (a.w. blz. 162):

this zealous member of the brotherhood to which the Pilgrimfathers once belonged.

In ieder geval werkte hij nauw samen met elder William Brewster. Zij runden samen van 1617 tot 1619 te Leiden "a Puritan printshop". Brewer, als welgesteld man, financierde dit bedrijf.

Kort samengevat verliep de geschiedenis als volgt: In 1618 verschenen bij hen anoniem twee werken van de Schot David Calderwood. "De Regimine Ecclesiae Scotanicae Brevis Relatio" en "Perth Assembly". Beide werken wekten de woede van Jacobus I op. Calderwood was een moedig man, die voor zijn uitwijken naar Holland eens een heftig dispuut had gevoerd met de koning. John Howie (*The Scots Worthies*, reprint 1974, vol.I, blz. 201)typeert hem als

a valiant champion for the truth, who in pleading for the crown and interest of Jesus Christ, knew not what it was to be daunted by the face and frowns of the highest and most incensed adversaries.

Sir Dudley Carleton, sedert 1616 gezant van de Engelse koning in Den Haag, kreeg opdracht de schuldigen op te sporen en voor hun bestrafing zorg te dragen. Als uitstekend detective wist hij uit te vinden dat Brewster de drukker was. (Brief van Carleton aan de Secretary of State sir Robert Naunton, 22 juli 1619, Carleton, *Letters*). Carleton was een ongevoelig en slaafs dienaar van de Kroon.

Life to him, and especially political life, was a game to be played without passion; the men upon the board were but pawns or counters" (DNB IX, blz. 88).

Als de dronken schout Brewster wil arresteren, blijkt deze juist naar Engeland te zijn en bij vergissing wordt Brewer gepakt. Overigens ook een goede vangst. Carleton eist van de Rector van de Leidse Universiteit, ondanks een door de studenten gesteund beroep op de universiteitsprivileges en borgstelling door de hele gemeente van Robinson, detineren van Brewer tot de wil van de koning bekend is. Carleton schakelt zelf Prins Maurits in. Irriterend deze lange arm van koning Jacobus. Oldenbarnevelt en Hugo de Groot hebben in 1613 met gevele deze door een Engelse geschiedschrijver als "een verwaande gek" getypeerde koning (Algra, *Dispereert niet* 3e dr. dl II, blz. 112) voor hun karretje trachten te spannen. Ook Prins Maurits, toch allerminst een ploibaar diplomaat, heeft hem om politieke redenen ook zeer moeten ontzien. Rector en curatoren van de Universiteit zijn zeer gehecht aan hun privileges en leveren Brewer niet zo maar uit. Thomas Brewer, een ridderlijk man, redde de Universiteit van het ongenoegen van Jacobus, door zich beschikbaar te stellen voor een verhoor in Engeland, mits hij daar niet in persoon of goederen gestraft wordt en verlof krijgt om terug te keren. Zijn Leidse vrienden probeerden tevergeefs hem terug te houden. Op 3 nov. 1619 wordt hij door enkele ambtenaren van de Universiteit te Rotterdam overgedragen aan Sir William Zouch. Deze man, niet in publieke dienst, maar kennelijk door afkomst van kwaliteit "just travelling to England in a private capacity" accepteert de opdracht hem naar Engeland te begeleiden. Op de reis naar Vlissingen waar hij wilde inschepen, passeerde hij Middelburg. Vandaar schrijft Sir William Zouch aan Sir Dudley de brief, van belang voor het onderwerp van dit artikeltje. Het volgende citaat maakt dit duidelijk:

Brewer hath many friends in Middlebro, and those exceeding earnest in his cause, as the treasurer-general, his brother the chief of the reckon-chamber, and his brother, a minister, (their name is Teebake); and one Mr. Vosberg, chief-reckonmaster, who was on the way to Holland to speak to his excellency on Mr. Brewer's behalf, and to have advised him to have challenged the privileges of the university and the town, by which he would have had his trial there. I was on Monday was (? at?) sevensnight invited to dinner by them, when they did expostulate in the business.

Sir William Zouch zal wel verantwoordelijk zijn voor de verminking van de naam van de Teelincks. Deze brief uit de Carleton-collectie toont

X-72

onwedersprekelijk aan dat er vriendschapsbanden waren tussen de Teelinck en Brewer. Het betreft hier natuurlijk Eewoud Teelinck, Willem Teelinck en de andere broer zal Mr. Cornelis Teelinck zijn. Hij althans woonde te Middelburg en bekleedde daar een ambt, terwijl de andere broer Mr. Johannes Teelinck in Zierikzee woonde en daar een ambt had. (Zie *Ned. Leeuw*, jrg 1893, blz. 6-8). Mr. Vosberg is ongetwijfeld Mr. Josias Vosbergen, lid van de Dordtse Synode als ouderling van Middelburg en volgens Prof. Van Schelven (NNBW, IV, kol. 1417) sympathisant met de Engelse Puriteinen, gezien zijn opvattingen over de Zondagsviering. Hij moet niet verward worden met zijn broer Caspar Vosbergen, lid van de Hoge Raad van Holland, en later gezant van de Republiek bij verschillende mogendheden. Brewer heeft vele vrienden in Middelburg, waaronder de politieke heren als de meest invloedrijke. Vosbergen die juist naar Holland zou vertrekken, zou op audientie gaan bij Prins Maurits. Heeft de predikant Willem Teelinck zijn broers en zijn ouderling Vosbergen als mannen van invloed en gezag tot actie geprikkeld? Hebben Brewer en Brewster, mannen uit de drukkerswereld, contact gehad met de gelijkgezinde Bellamy in Londen? Loopt de connectie Teelinck-Bellamy, zoals Lena Rostenberg die vaststelt, via Brewer-Brewster als tussenschakel? Hierop is (nog) geen antwoord te geven.

De interventie heeft tot niets geleid. Brewer blijft bij zijn besluit. Hij drinkt te Vlissingen op de gezondheid van Sir William, als stormen het vertrek vertragen. Sir Dudley grijnslacht daarom en de sobere Brownisten te Leiden zullen daarover wellicht hun wenkbrauwen hebben gefronst. In dec. 1619 komt Brewer te Londen aan. Het beloofde vrijgeleide wordt gerespecteerd. Hij wordt vrijgelaten, keert terug naar Leiden, verkoopt daar zijn eigendommen en vestigt zich tenslotte in Kent. Op grond van propageren van Brownisme daar, wordt hij in 1626 opnieuw gearresteerd en dan niet minder dan 14 jaar gevangen gehouden. Eerst in 1640 als de macht van de Puriteinen begint te rijzen, wordt hij tegelijk met Dr. Alexander Leighton vrijgelaten. De laatste, aan wie Samuel Rutherford een bemoedigende brief schreef, (*Letters*, reprint 1984, blz. 575), heeft zijn verzet in woord en geschrift tegen de kerkpolitiek van de koning met het verlies van een oor en zijn halve neus moeten betalen.

Concluderend kan vastgesteld worden dat er een vriendschappelijke relatie bestond tussen Teelinck en Brewer, nauw verbonden aan de gemeente van John Robinson. Het verband dat Lena Rostenberg legt tussen Teelinck en de Leidse separatisten is zeker niet zo aanvechtbaar als de heer Alblas in zijn artikel stelde.

A.P. Bijl